

İLKÖĞRETİM YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE ETKİNLİK TEMELLİ ÇALIŞMALARIN ETKİLİLİĞİ*

Yusuf DOĞAN**

Öz

İlköğretim 7. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bu deneysel çalışmada, etkinliklerden oluşan bir dinleme eğitimi modelinin etkililiği araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, 10 maddeden oluşan bir Dinleme Testi hazırlanmıştır. Dinleme Testi'ndeki başlıklar, öğrencilerin hem okulda hem de okul dışındaki hayatta karşılarına çıkabilecek dinleme durumlarından hareketle belirlenmiştir. Araştırmada deney grubunda 45, kontrol grubunda ise 32 öğrenci yer almaktadır. Deney grubundaki öğrencilere 4 hafta boyunca uygulamalı eğitim verilmiştir. Verilen eğitim sonunda, deney grubunda yer alan öğrencilerin dinleme becerilerinde belirgin derecede bir gelişmenin olduğu gözlenmiştir. Deney grubu lehine olan fark istatistiki olarak da anlamlı çıkmıştır. Araştırmada ortaya çıkan sonuç, etkinliklerden oluşan ve dinleme becerisini geliştirmek için verilen eğitimin 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Dinleme, dinleme eğitimi, ilköğretim ikinci kademe, dinleme etkinlikleri.

Abstract

What was examined in this experimental study which was done with 7th grade students was the efficacy of a model listening education composed of activities. In the scope of the study, a ten item listening test was prepared. The headings in the test were determined considering the listening situations which students might encounter both at school and in life outside the school. There were 45 students in the test group, and 32 students were in the control group. The students in the test group were provided a two-hour applied training course for 4 weeks. After the training, a clear improvement was observed in the listening skills of the students in the test group. The difference which was in favor of the test group proved to be statistically meaningful as well. The result of the study shows that training on listening skills improves listening competency of 7th grade students.

Keywords: Listening, listening education, second degree of secondary school, listening activities

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalında 2007 yılında tamamlanan "İlköğretim İkinci Kademe Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları" adlı doktora tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yazışma adresi: ** Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 06500 Teknikokullar-ANKARA, ydogan@gazi.edu.tr

Giriş

İnsanlar arasında sağlıklı ilişkilerin kurulabilmesi için etkili bir iletişime ihtiyaç vardır. İnsanların her devirde en yaygın kullandıkları iletişim aracı dil olmuştur. Dil de dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel beceriden oluşmaktadır. Bu dil becerileri içerisinde ilk kullanılmaya başlanılan ve en çok kullanılanı *dinlemedir*.

Bir milleti meydana getiren temel unsurlar arasında yer alan dil, milleti oluşturan bireylerin anlaşmalarını sağlayan araç niteliğindedir. İletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için bu aracın etkili ve verimli kullanılması şarttır. Kişinin iletişim yeteneğini çok büyük ölçüde, iletişim aracı olan dilini kullanabilme becerisi belirler (Tekin, 1980:17).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren haberleşme teknolojisinin hızla gelişmesi, radyo televizyon başta olmak üzere basın, öncekinden daha farklı bir yapıya ulaşmasına neden olmuş; özellikle sözlü ve görüntülü basın, bütün dünyayı insanların oturma odalarına kadar sokmuştur (Toffler, 1992). İletişim teknolojisindeki bu gelişmeler bilgi akışını hızlandırmış, basının ana malzemesi sayılan söz ve yazının, görüntü ile süslenmesi sonucunda dilin kullanılışı ayrı bir sanat olmaya başlamıştır. Son dönemlerde gelişmiş ülkelerde dil ve dil öğretimi ile ilgili baş döndürücü bir yarışın başladığı ve yaygınlaştığı görülmektedir. Böylece ana dili eğitimi, iletişimsel açıdan hayati bir özellik kazanmıştır (Yalçın, 2002:18). Öğrenmenin de en genel anlamda bir iletişim işi olduğu göz önüne alındığında sağlıklı ve tam olarak gerçekleşecek bir öğrenmenin iletişimin etkililiğine bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde, iletişim teknolojisinin gelişmesiyle birlikte insanlar dinleme becerisine daha çok bağımlı hâle gelmiştir. İnsanlar, iletişim araçları yoluyla sürekli olarak bilgi bombardımanıya karşı karşıyadır. Bu bilgiler arasından işine yarayanı ayırt edebilmesi, yanlış yönlendirmelerin farkına varması, kişiler arası ve toplumsal uyumu gerçekleştirebilmesi için kişinin iyi bir dinleme eğitimi alması gerekmektedir. En çok kullanılması ve önemine karşın üzerinde en az çalışılan dil becerisi de dinlemedir. Bu becerinin eğitime gerek olmadığı, kendiliğinden geliştiği yönünde bir anlayış yaygındır. Dinlemenin de bir beceri olduğu göz önünde bulundurulursa bu becerinin eğitim yoluyla geliştirilebileceği rahatlıkla söylenebilir.

Dinleme

Dil, anlama ve anlatma becerilerinin altında kazanılış sırasına göre “dinleme, konuşma, okuma ve yazma”dan meydana gelir. Dinleme ve okuma, anlamaya

yönelik dil becerilerini (receptive language skills); konuşma ve yazma da anlatmaya yönelik dil becerilerini (expressive language skills) oluşturur.

Anlama becerilerinden olan dinlemenin pek çok tanımı yapılmıştır. Dinlemeyi, Johnson (1951:58) “sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği”; Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols (1983) “işıtmeyi, anlamayı, anlaşılabilir bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerekirse cevap vermeyi içeren aktif bir süreç”; Jalongo (1995:13) “mesaja yoğunlaşmak için işitilenlerden pek çoğunu zihinsel bir süzgeçten geçirme, işitmeden çok daha öte bir iş”; Ergin ve Birol (2000:115) “seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeye başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç” olarak tanımlamaktadırlar. Dinlemede birden fazla ses içerisinden istenilen seçilmektedir; dolayısıyla dinleme, bilinçli bir faaliyettir. Bu tanımlar işitme ile dinleme arasındaki farkı da ortaya koymaktadır. İşitmek, fiziksel bir durumken; dinleme, içine işitmeyi de alan aktif bir zihinsel süreçtir. Okumanın, yazılı harflere bakmak ve onları sadece seslendirmek demek olmadığı gibi dinlemek de ses dalgalarını işitmekten öte, o dalgaların oluşturduğu anlamları algılamayı, bu anlamlar üzerinde düşünmeyi ve gerekirse hareket etmeyi gerektirir.

Dinleme becerisi insanın kazandığı ilk dil becerisidir. Bebeklerin anne karnında 5. aydan itibaren dışarıdaki sesleri duydukları bilinmektedir. İlginç olan bir başka husus ise ölümden önce işlevini yitiren en son duyunun işitme duyusu olmasıdır (www.herts.ac.uk).

Normal bir işitme, bütün insanların olduğu gibi anne karnındaki bebeklerin de en önemli ihtiyaçlarından biridir. Anne karnındayken seslere cevap vermeyen bebekte işitme kaybından veya başka bir sorundan şüphelenilmelidir. Anne karnındayken bile bebeğin sesle olan ilişkisi, kulağının gelişmesine etki etmektedir. Bunun yanında annenin şiddetli sese karşı uyarılması dinlemenin anne karnında aktif olarak geliştiğini göstermektedir. Ancak bütün seslerden uzak durmanın da çocuğun kulak eğitimi açısından sakıncalı sonuçlar doğurabileceği belirtilmektedir (Ömür, 2006:16).

Anne karnındaki bebeğin dışarıdan gelen seslere karşı tepkisi özellikle hamileliğin son dönemlerinde kendini göstermektedir (Healy, 1999:46). Hamilelere yönelik eğitim veren merkezlerde özellikle 7. aydan itibaren anne ve babalara, anne karnındaki bebeğe yönelik olarak konuşma çalışmaları yaptırılmaktadır. Bu çalışmaların, bebeğin doğumdan sonra anne ve babasının seslerini tanımasına katkı

sağladığı ortaya konmuştur. Ayrıca yine hamileliğin son dönemlerinde anne karnındaki bebeklere dinletilen klasik müziğin, bebeklerin zekâ düzeylerine önemli katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Anne karnında bu şekilde özel bir eğitim alan bebeklerin zekâ gelişimlerinin, böyle bir eğitimi almayan bebeklere göre altı ay daha önde olduğu belirlenmiştir (Akyol, 2002). Doğumdan sonra da klasik müzik dinletilerek büyütülen bebeklerin matematik becerilerinin, dinletilmeyenlerden daha ileri durumda olduğu kanıtlanmıştır (Yalçın, 2002:128).

Sesin, çocuğun dinleme becerisinin gelişimindeki rolü göz önünde bulundurulduğunda seslerin (anne-baba sesi, hikâyeler, şarkılar, oyunlar vb.) dünyasının avantajlarını çocuklara sunmak, onların dinleme becerilerinin gelişimi için mükemmel fırsatlar olarak görülmelidir (Poole, 1998:15). Bu anlamda okul öncesinde anne-babalara, okul dönemi başladığında da okula büyük görevler düşmektedir. Anne-babaların sorumlulukları okul etkinliklerini destekleme ve geliştirme şeklinde çocukların okul hayatı başladıktan sonra da devam etmelidir.

Dinleme Eğitimi

Okullarda öğrencilere dinlemeleri söylenir fakat çok az öğretmen, öğrencilerine nasıl dinlemeleri gerektiği ve dinleme becerilerini daha iyi nasıl geliştirebilecekleri ile ilgili bir şeyler öğretmektedir. Okullarda öğrencilere iletilen neredeyse tek dinleme eğitimi, tamamen faydasız bir ihtar olan “Dikkat et!” ve “Dikkatle dinle!”dir (Anderson, 1960:93). Öğretmenler, dinlemeyi nasıl öğreteceklerini bilmediklerinden yakınmaktadırlar (Landry, 1969; Devine, 1978; akt. Tompkins, 1998:261). Bu durum, geçerliliğini günümüzde de büyük oranda sürdürmektedir.

Araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinin genellikle zayıf dinleyiciler olduğunu göstermektedir. Bunun nedenleri arasında; sınıf içinde dinleme eğitimine doğrudan ve yeteri kadar yer verilmemesi; dinleme becerisini geliştirecek uygulamaların günlük hayat içinde yer almaması (Brent ve Anderson, 1993); anne babaların evde çocuklarıyla, onların dinleme becerilerini geliştirecek etkileşimde bulunmalarını (Palmer, 1997) gösterilmektedir (akt. Burrows, Guthrie, Peterson ve Rakow-Larson, 1999:29).

Öğrencilerin, çevrelerindeki işitsel kaynaklara yönelik farkındalıklarını oluşturmak ve geliştirmek, dinleme eğitimi açısından son derece önemlidir. İlköğretim yılları boyunca çocuklara çeşitli dinleme etkinlikleri uygulamak, onların

ilerleyen yıllarda, yetişkinlik dönemlerinde daha iyi dinleyiciler olmalarına katkı sağlayacaktır (Funk ve Funk, 1989:663).

Çocukların, duydukları hakkında nasıl düşüneceklerini ve duyduklarına nasıl tepki vereceklerini öğrenmeleri ilköğretim yıllarında başlamalıdır. Öğrenim hayatları boyunca ilköğretimdeki çocukların; sorgulamasına, sınıflandırmasına, organize etmesine, değerlendirmesine ve seçmesine zemin hazırlayacak çalışmalara katılmaları gerekir (Winn, 1988:144). Ancak bu sayede öğrenciler hayatta karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebileceklerdir.

Dinleme eğitimi çalışmalarında görselliği kullanarak önemli adımları ve süreci gözden geçirmek, öğrencilerin bu çalışmadan daha yüksek verim elde etmelerini sağlar (Winn, 1988:146). Bunun için hikâye haritası, düşünce şeması, tablolama vb. yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır. Bu tür çalışmalar öğrencilerin, dağınık gibi algıladıkları bilgi parçalarını hatırlamalarını ve bütünleştirmelerini; farklı gibi görünen düşüncelerin, olayların aslında bir bütünün parçaları olduğunu fark etmelerini sağlayacaktır (King, 2000:271).

Dinleme eğitiminde “dinleme için bir amaç sağlamak”, öğretmenin en önemli sorumluluğudur ve bu, en çok ihmal edilen unsurlar arasında yer alır. Öğrenciler dinlemeye başlamadan önce “Ne için?” dinlediğini bilmelidir. Bunun için çocuklara her dinleme çalışması için belirli bir amaç verilmelidir. Çocuk dinlemeye başlamadan önce “ana fikir, detayları belirleme, gerçekleri kurgulardan ayırma vb.” için dinleyeceğini bilmelidir (Funk ve Funk, 1989:660). Aksi takdirde, yani amaç belirtilmeden yapılan dinlemede genellikle beklenen sonuç elde edilemez.

Öğrencilere etkili dinleme becerisi kazandırmada bir başka önemli nokta, onlara değerli/faydalı materyaller sunmaktır. İçerik ve etkinlikler, öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Eğer öyle değilse öğrencilerde ya çok az bir gelişme olur ya da hiçbir gelişme olmaz (King, 2000:276). Dinleme çalışmalarında kullanılacak metinlerin yapısına da dikkat edilmelidir. Dinleme metinleri; cümlelerinin uzunluğu, anlamı bilinmeyen kelimelerin sayısı, mesajlarının açıklığı vb. unsurlar göz önünde bulundurularak belirlenmeli, öğrenci seviyesi göz ardı edilmemelidir. Kısacası eğitim materyalleri seçilirken, hazırlanırken merkezde hep öğrenci olmalıdır. Dinleme çalışmalarından ancak bu şekilde beklenen verim elde edilebilir.

Eğitim materyali konusunda gözden uzak tutulmaması gereken önemli bir nokta vardır. O da seçilen materyallerin, içerikleri itibarıyla doğal ortama uygun olmasıdır. Derslerde kullanılacak malzemeler sadece, yazılı materyallerin okunması

şeklinde olmamalı, sözlü dilin çeşitli örneklerinden de seçilmeli; çocuğun sınıfta, günlük iletişim araçlarında ya da karşılıklı konuşmalarda karşılaştığı örnekler esas alınarak belirlenmelidir (Mead ve Rubin, 1985:3). Başta dinleme olmak üzere tüm dil becerilerinin doğal ortamdan uzaklaştırılması, bu becerilerin öğrenilmesini zorlaştıracaktır (Kingen, 2000:269). Buna en iyi örnek 1980’li yıllardan itibaren ülkemizde yabancı dil öğretimi konusunda okullarda oluşturulan “Dil Laboratuvarları”dır. Bu laboratuvarlarda her öğrenci için bir bölme ve kulaklık bulunmaktaydı. Öğrenci hedef dili kulaklıktan dinliyor, cevap vermesi gerektiğinde yine mikrofon aracılığıyla konuşuyordu. Bir dili bu şekilde öğrenmenin çok sağlıklı olmadığı kısa sürede anlaşılmış ve bu laboratuvar uygulamasından vazgeçilmiştir. Çünkü dil, etkileşime dayalı olarak yaşanan ve bu şekilde öğrenilmesi gereken bir yapıdır. Etkileşimden uzak bir şekilde öğrenilen dilin günlük hayatta geçerliliği düşük ve uygulanabilirliği son derece güçtür. Okulda öğrenilen bir bilginin gelişmesi ve beceri hâline dönüşebilmesi için okul dışında, günlük hayatta çeşitli şekillerde tekrar edilmesi gerekir. Günlük hayattan kopuk olan bir bilginin günlük hayat içinde tekrarını sağlayacak durumların varlığından söz etmek de zor olacağından öğrenilen bilgi bu şekilde geliştirilemeyecek ve bir beceri hâline gelemeyecektir. İşte bu yüzden dinleme becerisiyle ilgili materyaller, yapılan çalışmalar çocukları hayata hazırlayacak nitelikte olmalıdır.

Öğrencilere verilen dinleme eğitimi, sadece Türkçe dersi programına sıkıştırılmamalı, okulda geçirilen zamanın tümünü kapsayacak şekilde planlanmalıdır. Dil, bütün derslerin öğretiminde bir araç olarak kullanıldığı için, dil becerilerinin öğretiminde de bütün derslerdeki fırsatlar değerlendirilmelidir. Dil becerilerinin öğretimi sadece ana dili dersinde değil, ortaya çıkan fırsatlardan yararlanılarak Matematik (Ediger, 2002b), Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Beden Eğitimi vd. derslerde de yapılmalıdır. Bu, dile bütüncü bir bakışın gereğidir (Matheson, Moon ve Winiecki, 2000:32). Bu şekilde öğrenciler, dinlemenin hayatın her aşamasında kullanılan hayati bir beceri olduğunun farkına varacaklardır.

Dinleme eğitiminde; doğumdan ölüme kadar en önemli dinleme tutum ve davranışlarının belirlenmesi; bu tutum ve davranışların geliştirilmesinde, eğitiminde ne tür etkinliklerin kullanılabileceğinin ortaya konması; bu kapsamda uygun ders materyallerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve materyallerin etkililiğinin sürekli olarak izlenmesi, gereken durumlarda bunlarda düzenlemeler yapılması en önemli işlem basamakları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dinleme eğitiminde asıl amaç, başta öğrenciler olmak üzere hayatın her aşamasında insanları etkili birer dinleyici yapmaktır. Bunun için yukarıda da

belirtildiği gibi hayatta insanın karşısına çıkacak, dinlemenin önemli olduğu çeşitli durumlar (okulda ders dinleme, işyerinde toplantı yönetme, alışveriş vb.) tespit edilmeli ve bu durumlara yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kısacası, dinleme becerisine bütüncül olarak yaklaşılmalı ve yukarıda ifade edilen noktalar göz önünde bulundurularak dinleme eğitimi ile ilgili bir plan, program hazırlanmalıdır. Ancak bu şekilde, dinleme eğitimi ile ilgili yıllardır süregelen ihmal ortadan kaldırılmış olacaktır.

Öğrenmede Dinlemenin Yeri ve Önemi

Dinleme, okul çağına kadarki tek anlama becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, okula başlayıp okumayı öğreninceye kadar bilgilerinin çok büyük bir bölümünü dinleme yoluyla edinir. “Bu bakımdan dinleme becerisi diğer dil becerilerinin temelini oluşturur.” (Özbay, 2005:9). Truesdale’a (1990) göre dinleme ile ilgili beceriler, dil öğrenmenin temeli olarak kabul edilmektedir (akt. Yangın, 1998:2). Bu açıdan bakıldığında “dinleme” becerisi ilk başta dili öğrenmek için bir araç olarak kullanılmaya başlanmakta, ilerleyen yıllarda başka bilgileri edinmek için, öğrenilen dil bir araç hâline gelmektedir.

Anlama becerilerinden biri olan dinleme, insan hayatındaki öğrenmelerin pek çoğunda karşımıza çıkar. Dinlemek, başarının anahtarıdır. İyi bir dinleyici olmadan başarılı olmayı düşünmek zordur. Dinlemek insana yeni ufuklar açar; ayrıca dinleme, öğrenmenin de anahtarıdır (Mackay, 1997:9).

Öğrencilerin iyi birer dinleyici olmalarını gerektiren pek çok neden vardır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1. Nezaket kuralları gereği konuşan kişiyi dikkatlice dinlemek gerekir.
2. Dikkatli dinleme yoluyla, konuşan kişilerden pek çok şey öğrenilir.
3. İyi dinleme alışkanlıklarının gelişmesiyle birlikte öğrenme git gide devamlı hâle gelir.
4. Anlatılan konuyla ilgili sorular sorulduğunda dinlememiş olmaktan dolayı zor durumda kalmamak için iyi bir dinleyici olmak gerekir.
5. Dinleme yetersiz olduğunda bir tartışmaya aktif katılım mümkün değildir.
6. Yönlendirmelerin dikkatlice takip edilmemesinden dolayı işlemlerin tekrar edilmesi zaman kaybına neden olacaktır.

7. Taraflar karşılıklı olarak iyi birer dinleyici değilse iletişimde sorunlar çıkar.

8. Öğrenciler okul ve toplumla bütünleştiklerinde kaliteli dinleme alışkanlıkları doğar. Bu nedenle okuldaki iyi dinleme alışkanlıkları toplumsal alanda da kendini gösterir.

9. Birbirlerini nezaketle dinlediğinde insanlar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir zemine oturmuş olur (Ediger, 1971; akt. Ediger, 2002a:3).

Görüldüğü gibi hem aile hem de toplum hayatında dinleme becerisi pek çok işlev üstlenmektedir.

Dinleme; ocukların, gençlerin ve yetişkinlerin büyük miktarda zaman harcadığı bir dil etkinliğidir. Yazılı materyallerin büyük önem taşıdığı okullarda bile, öğrenme için dinleme, çok önemli bir yer tutar.

Okul hayatında ve günlük hayatta dil becerilerinden yararlanma oranlarıyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Rankin (1930) araştırmasında, dinlemeye % 42, konuşmaya % 32, okumaya % 15, yazmaya % 11 zaman ayrıldığını ortaya koymuştur. Bird'ün (1953) araştırmasında ise şöyle bir sonuç çıkmıştır: Dinleme % 42, konuşma % 25, okuma % 15, yazma % 18. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise dinlemeye % 53, okumaya % 17, konuşmaya % 16, yazmaya % 14 zaman ayrıldığı belirtilmektedir (Barker, 1980; akt. Cihangir, 2004:56). Burley-Allen (1995:2) ise iletişim sürecinde dinlemenin % 40, konuşmanın % 35, okumanın % 16 ve yazmanın % 9 oranında kullanıldığını belirtmektedir. Robertson ise ilköğretim okulu öğrencilerinin zamanının % 57'sinin dinlemeyle geçtiğini ifade etmektedir (2004:63). Bu konuda yapılan tüm araştırmalarda; okulda, işte, günlük hayatta en fazla kullanılan bil becerisinin “dinleme” olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çocukların dinleyerek geçirdikleri zaman ile dil gelişiminde ve öğrenmede dinlemenin rolü göz önünde bulundurulduğunda, ilköğretim okulu müfredatı başta olmak üzere tüm müfredat programlarında dinlemenin sistematik olarak öğretilmesinin gerekliliğini vurgulamak gerekir (Cossitt, 1978:36). Dinleme becerisine müfredat programlarında yeterli önem verilmeden öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları beklenemez (Ediger, 2002a:3). İşte bu yüzden tüm eğitim kademelerinde dinleme becerisinin eğitimi üzerinde önemle ve titizlikle durulmalıdır. Bu becerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar diğer dil becerilerine yönelik çalışmaların gerisinde kalmamalıdır.

Araştırmanın Amacı

İnsanın ilk ve en çok kullandığı dil becerisi olan dinleme, hem okul hem de günlük hayatta çok büyük görevler üstlenmektedir. Bu araştırmanın amacı, dil eğitimi strateji, yöntem, teknik ve etkinlikleriyle dinleme becerisinin geliştirilebileceğini belirlemek ve ilköğretim ikinci kademedeki dinleme becerisinin eğitimi konusunda etkin, bilimsel ve yeni açılımlar sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmadaki temel problem şudur:

İlköğretim ikinci kademe 7. sınıf Türkçe dersinde, etkinlik temelli dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri ile bu eğitimin verilmeyen öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir fark var mıdır?

Araştırmada, bu problem cümlesinin cevabını bulabilmek için şu alt problemlerden yararlanılmıştır:

1. Deneysel gruba ile kontrol grubunun dinleme becerileri, başlangıçta anlamlı bir fark göstermekte midir?

2. Deneysel gruba ile kontrol grubunun son testteki dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Dört temel dil becerisi içerisinde “dinleme”nin ayrı bir yeri vardır. Çünkü insan, daha dünyaya gelmeden, anne karnında bu dil becerisini dışardan gelen sesleri algılamaya çalışarak kullanmaya başlamaktadır. Dinleme becerisi, insanın hayatı boyunca da en çok kullandığı dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar anne karnındaki bebeğin başta annesinin sesi olmak üzere çevredeki sesleri dinlediğini, beyindeki dil ile ilgili bölgelerin doğumdan itibaren daha da hızlı bir şekilde gelişmeye başladığını göstermektedir (Akyol, 2002).

Dinleme ile ilgili ilk kazanımlar ailede ve yakın çevrede gerçekleşmektedir. Aile ve yakın çevredeki kazanımlar düzenli ve sistematik bir nitelik taşımaz. Bundan dolayı çocuğun okula başlamasından sonraki çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Ana dili ile ilgili olarak okulda verilecek eğitimin iki yönünün olması gerekir. Dil becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili olarak ilk hareket noktası, çocuktaki yanlışlıkların düzeltilip eksikliklerin giderilmesi hususu olmalıdır. İkinci olarak da çocuğa, yaşının gerektirdiği becerilerin kazandırılması gerekmektedir.

“Dinleme”den amaç, dinlenen şeyin anlaşılması olduğu için dinleme becerisinin gelişmiş olması, çocuğun başta okuldaki başarısı olmak üzere hayattaki başarısını doğrudan etkileyecektir. Dinleme becerisi gelişmiş bir çocuk, başta

Türkçe dersi olmak üzere bütün derslerde, anlatılan konuları daha iyi anlayacak ve başarısı doğrudan doğruya yükselecektir. Aynı şekilde günlük hayatında da iletişim içinde olduğu kişilerle, dinleme-anlama eksikliğinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmayacak, sağlıklı ilişkiler kurabilecektir. Böylece toplum içinde haklarını-sorumluluklarını bilecek, ona göre davranacak ve demokratik bir toplum içerisinde sağlıklı bir şekilde yaşantısını sürdürme imkânına sahip olacaktır. Yani dinleme becerisi gelişmiş bir öğrenci, hem insanî ilişkilerinde hem de okul ve meslek hayatında başarıya daha rahat ulaşacaktır. Bu araştırma, insan hayatında büyük bir yere ve öneme sahip dinleme becerisinin, ilköğretimin ikinci kademesindeki eğitimi konusunda neler yapılabileceği ile ilgili açılımlar sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Varsayımlar

Ön test ve son test uygulamaları ile deney grubuna verilen eğitim çalışmaları sırasında öğrencilere okunan metinlerin ve dinletilen ses kayıtlarının öğrencilerin tamamı tarafından işitilebildiği;

Öğrencilere uygulanan testte bazı maddelerde sorulan soruların öğrenciler tarafından okunup anlaşıldığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma; Ankara Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulu ve Mamak Metehan İlköğretim Okulunda öğrenim gören, araştırmanın yapıldığı dönemde 7. sınıfa devam eden öğrencilerle;

Öğrencilerin dinleme becerileri konusundaki başarıları, dinleme testinde yer alan maddelerdeki başarıları ile sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli (deseni), “ön test son test”e dayalı “deney ve kontrol gruplu deneysel bir çalışma”dır. Bu modelde katılımcılar, deneysel işlemden önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler (Büyüköztürk, 2001:21).

Yapılan çalışmada, ön test uygulandıktan sonra deney grubuna verilen etkinlik temelli dinleme eğitimi çalışmalarının deney grubunda bulunan öğrenciler üzerindeki etkisini ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dinleme becerilerinin

geliştirilip geliştirilemeyeceğini ortaya koymak amacıyla “ön test son test”e dayalı kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır.

Evren

Araştırmanın evrenini, Ankara il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem

Evrene giren tüm öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesi mümkün olmadığından örneklem alma yoluna başvurulmuştur. Rastlantısal (random, yansız) şekilde seçilen Ankara Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulu ile Mamak Metehan İlköğretim Okulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Belirtilen okulların her ikisinde de ikişer şube 7. sınıf bulunmaktadır. Her iki okulda bulunan sınıflardan biri rastlantısal (random, yansız) olarak deney, diğeri de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda yapılan değerlendirmeler, hem ön teste hem son teste katılan öğrenciler üzerinden yapılmıştır. Buna göre Harzemşahlar İlköğretim Okulundaki deney grubunda 20, kontrol grubunda 15; Metehan İlköğretim Okulundaki deney grubunda 25, kontrol grubunda 17 öğrenci değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Toplamda deney grubunda 45, kontrol grubunda 32 öğrenci yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan Dinleme Testi oluşturulurken bu testte yer alacak dinleme etkinliklerinin tespit edilmesinde şu yol izlenmiştir: Öncelikle temel dil becerilerinden olan dinleme üzerine Türkiye’de yapılmış çalışmalar ve müfredat programları (Göğüş, 1978; Yangın, 1998; Cihangir, 2000; Özbay, 2001, 2005; MEB, 2005a, 2005b, 2006) incelenmiştir. Buna ek olarak İngilizcenin ana dili ve yabancı dil olarak öğretimi sırasında dinleme becerisinin nasıl ele alındığı, bu becerinin öğretilmesinde ne tür etkinliklerden yararlandığı konusunda kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada Amerika’daki bazı eyaletler, İngiltere, İrlanda, İskoçya ve Yeni Zelanda’nın müfredat programları; genelde dil, özelde ise dinleme becerisinin eğitimi ve öğretimi konusunda yazılmış yabancı kaynaklar (Chenfeld, 1978; Rost ve Uruno, 1990; Rost, 1994; Burley-Allen, 1995; Tompkins, 1998; Kingen, 2000; Ediger, 2002a; Anderson ve Lynch, 2003); elektronik kütüphane ve

veri tabanları; İngilizce öğretimi ile ilgili internet siteleri incelenmiştir. Bu incelemelerin sonunda, Amerika'dan Japonya'ya kadar dünyanın pek çok ülkesinde, dil eğitimi ve öğretimi konusunda; İngilizcenin öğretiminde kullanılan yöntem, teknik, etkinlik vb.den yaygın bir biçimde yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Hedef kitle kim veya bu hedef kitleye öğretilen dil hangi dil olursa olsun neticede kişi ya da gruba başkalarıyla sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilmesi için bir eğitim verilecektir. Temel dil becerileri diye adlandırılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri her dilde mevcut olan becerilerdir. Dolayısıyla bu becerilerin eğitimi ve öğretimi konusunda yararlanılan yöntem, teknik vb. unsurlar, aralarında zaman zaman dillerin bazı özelliklerinden kaynaklanan küçük farklılıklar görülse de temel özellikler açısından genelde her dil için aynıdır denilebilir. Örneğin bir kişi hangi dili öğreniyor olursa olsun, öğrendiği dili kullanarak haberleri dinlemek, gideceği yeri sormak ve cevabını almak, alışveriş sırasında almayı düşündüğü ürünle ilgili olarak anlatılanları anlamak durumundadır. Dolayısıyla dünyanın neresine gidilirse gidilsin, temel dil becerileri aynı amaçlar için kullanılmaktadır.

Yukarıda belirtilen araştırma ve inceleme çalışmalarının neticesinde, dinleme becerisinin eğitimi ve öğretimi ile ilgili etkinliklerden oluşan bir etkinlik havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdaki etkinlikler arasından alan uzmanlarının görüşleri de alınarak 10 maddeden oluşan bir test hazırlanmıştır. Testi oluşturan maddeler ve testteki sıralanışları şu şekildedir: Hikâye, Metro Anonsları, Haberler ve Hava Durumu, Çizim, Röportaj, Yol Tarifi, Radyo Tiyatrosu, Reklamlar, Dikte, Alışveriş Problemi.

Dinleme Testi'nin Hikâye, Çizim, Yol Tarifi, Alışveriş Problemi maddeleri öğretmen tarafından okunacak şekilde düzenlenmiş, testteki diğer maddeler ise öğrencilere kasetten dinletilmiştir. Dinleme Testi iki ders saatinde uygulanacak şekilde hazırlanmıştır. Maddelerin testteki sırası, uygulanma süreleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Testin ön uygulaması Ankara Yenimahalle Mehmet Emin Yurdakul İlköğretim Okulu 7-A sınıfında araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ön uygulama sırasında her maddenin uygulanmasından önce araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılmış ve ardından madde okunmuş veya dinletilmiştir. Ön uygulama sırasında öğrenciler maddelerle ilgili soruları cevaplandırırken; ortaya çıkan/çıkabilecek ve dikkat edilmesi gereken durumlar, meydana gelen/gelebilecek aksaklıklarla ilgili notlar alınmış ve uygulamadan sonra testteki maddelerde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin ön uygulama sırasında ses kayıtlarının bazıları CD'den bazıları ise teyp kasetinden dinlettirilmiştir. CD'den dinletilen kayıtlarda

bazı ses atlamaları söz konusu olmuş, bu yüzden asıl uygulamalar öncesinde ses kayıtlarının tümü testteki sırasına göre teyp kasetine aktarılmıştır. Ses kayıtlarının kasete sıralı bir şekilde ve aralarında gerekli boşluklar bırakılarak ses kalitesinin bozulmadan kaydedilmesinin uygulama için hayati bir öneme sahip olduğu görülmüştür.

Dinleme Testi'ni Değerlendirme

Dinleme Testi'ni oluşturan maddeler farklı türde sorulardan oluştuğu için bu maddelerin değerlendirilmesinde de farklı yöntemler kullanılmıştır. Testteki maddelerde açık uçlu, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış olmak üzere farklı soru tiplerinin yanında şekil çizdirme, çizgiyle takip ettirme gibi uygulamalar da kullanılmıştır.

Testin on maddeden oluştuğu daha önce belirtilmişti. Testteki her madde 10, testin tamamı da 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Her maddeyle ilgili olarak uzman görüşleri de alınarak iki Türkçe öğretmeniyle beraber ayrıntılı cevap anahtarı hazırlanmıştır. Bu cevap anahtarı, uygulamalar sırasında öğrencilerin cevaplandığı kâğıtlar değerlendirilirken araştırmacı ve iki Türkçe öğretmeni tarafından kullanılmıştır.

Testin ilk maddesinde yer alan hikâye ile ilgili olarak öğrencilere altı tane açık uçlu anlama sorusu yöneltilmiştir. Soruların puanları birbirine eşittir. İçinde birden fazla unsur bulunan sorular kendi içinde alt puanlara ayrılmıştır.

Dinleme Testi'nin ikinci maddesindeki Metro Anonsları ile ilgili uygulama, boşluk doldurma şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddede her anlam öbeği bir boşluk olarak değerlendirilmiş, on puan, anlam öbeği sayısına bölünerek her anlam öbeği ile ilgili puan hesaplanmıştır. Öğrencilere, tam olarak doldurdukları anlam öbeklerine göre puan verilmiştir.

Haberler ve Hava Durumu maddesinde açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular kullanılmıştır. Buradaki sorularda öğrencilerden on bir ayrı cevap beklenmiştir. Bu yüzden on puan on bire bölünmüş ve sorular eşit şekilde puanlanmıştır. İçinde birden fazla unsur bulunduran sorular yine kendi içinde alt puanlara ayrılmıştır.

Çizim etkinliğinde on yedi basamak bulunmaktadır. Bu basamakların tamamını doğru yapan öğrenci tam puan almıştır. Çizilmemiş veya yanlış çizilmiş her iki şekil için öğrencilerin doğru sayısından bir doğru düşülmüştür; yani bu maddede düzeltme formülü uygulanmıştır. Öğrenci kâğıtları değerlendirilmeye

başlanmadan önce yapılan inceleme sırasında bazı öğrencilerin istenen şekillerin tamamını çizdikleri görülmüş ancak bunun yanında kğıtlarında fazladan şekillere de rastlanmıştır. Bu durum karşısında lme ve değerlendirme uzmanlarıyla görüşülmüş ve fazladan şekil çizmeden tüm çizimleri gerçekleştiren öğrencilerle fazladan şekil çizerek tüm çizimleri gerçekleştiren öğrencilerin aynı şekilde değerlendirilmelerinin doğru olmadığına karar verilmiştir. Bu nedenden dolayı alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda bu maddede düzeltme formülü kullanılmıştır.

Testin Röportaj maddesinde de açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Bu sorulardan bazıları i içe iki sorudan oluşmaktadır. Bunlar da göz önünde bulundurulmuş ve madde on üç soru üzerinden değerlendirilmiştir. Yani on puanın on e bölünmesi sonucu elde edilen puan, her doğru cevap için toplama dâhil edilmiştir.

Yol Tarifi maddesinin değerlendirilmesinde yönergelerin zorluk derecesine göre bir puanlama yapılmıştır. Her yönerge için uzman görüşü çerçevesinde bir zorluk puanı belirlenmiştir. Başlangıç noktasından varış noktasına kadar yol tarifinde kullanılan yönergeler toplamda on beş birimlik bir değer oluşturmuştur. On puan on beşe bölünerek birim değer elde edilmiş, zorluk derecesi bir olan yönerge on puanın on beşte birini, zorluk derecesi  olan yönerge on puanın on beşte n almıştır. Bu maddede öğrencilerden tarif edilen yere giderken çizgi çizerek ilerlemeleri istenmişti. Başlangıç noktasından varış noktasına kadar çizgi çizerek ve tarif edilen yoldan giden ğrenci tam puan almıştır. Belirli bir noktadan sonra yanlış yöne gitmiş olan ğrenci doğru gittiği yere kadar hak ettiği puanı almıştır. izgi izmeden varış noktasındaki tarif edilen yeri işaretleyen öğrencilere puan verilmemiştir.

Dinleme Testi'nin Radyo Tiyatrosu maddesinde açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla doğru-yanlış soruları kullanılmıştır. Bu maddede on bir soruya yer verilmiştir. Her soru eşit puan ile değerlendirilmiştir.

Reklam maddesinde öğrencilerin on bir işaretleme yapmaları gerekiyordu. Bu maddenin değerlendirilmesinden önce yapılan incelemede bazı öğrencilerin doğru işaretlemeleri yaptığı ancak bunun yanında yanlış işaretlemelerde de bulunduğu grlmştir. Bu durum karşısında yine lme ve değerlendirme uzmanlarıyla görüşülmüş, fazladan işaretleme yapmadan sadece doğru seçenekleri işaretleyen öğrencilerle, doğru seçenekleri belirleyen ancak bunun yanında fazladan da işaretleme yapan öğrencilerin aynı şekilde değerlendirilmelerinin doğru olmadığına karar verilmiştir. Bundan dolayı alan uzmanlarının görüşleri

doğrultusunda bu maddede de düzeltme formülü kullanılmıştır. İki yanlış işaretleme veya boş bırakma karşılığında doğru sayısı bir birim azaltılmıştır. Ardından on puan on bire bölünerek her doğru işaretlemenin puan değeri elde edilmiştir. Öğrencilere, işaretledikleri doğru sayısına puan verilmiştir.

Dikte maddesinde öğrencilere bir türkü dikte ettirilmiştir. Bu maddenin değerlendirilmesinde de anlam öbeklerinden hareket edilmiştir. Dikte ettirilen türküyle ilgili uzman görüşü alınmış ve türkünün kırk beş anlam öbeğinden oluştuğu tespit edilmiştir. On puan kırk beşe bölünerek her anlam öbeğine karşılık gelen puan bulunmuş ve öğrencilere tam yazdıkları anlam öbeği sayısına göre puan verilmiştir.

Dinleme Testi'nin son maddesi olan alışveriş probleminde problemin sonucunu doğru bulan öğrenciye, tam puan olan on puan verilmiştir.

Testteki her bir madde bu şekilde puanlandıktan sonra her öğrencinin testin maddelerinden aldığı puan bir çizelgeye işlenmiş ve bu puanlar analize hazır hâle getirilmiştir.

Dinleme Testi'nin Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı ön testte .83, son testte .79 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler bilgisayara aktarılmış ve verilerin istatistiki analizinde SPSS 11.5 (Statistic Package For Social Science) programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, t-testi ve varyans analizi için F testi kullanılmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

Deney grubu ile kontrol grubunun dinleme becerileri, başlangıçta anlamlı bir fark göstermekte midir?

Tablo 1

Deney ve Kontrol Gruplarının “Dinleme Becerisi” Ön Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler T-Testi Sonuçları

GRUP	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Deney G. (Ön Test)	45	33,58	11,70	75	,355	.723
Kontrol G. (Ön Test)	32	34,67	15,31			

Tablo 1’de deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları yer almaktadır. Uygulama öncesinde yapılan ön testte deney grubunun dinleme becerisi puan ortalaması 33,58; kontrol grubunun ise 34,67’dir. Uygulama öncesinde dinleme becerisi bakımından deney ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grubun dinleme becerisi puan ortalamaları t-testi ile sınanmış ve dinleme becerisi bakımından gruplar arasında [$t(75)=-.355$, $p>.05$] anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu durum, deney ile kontrol gruplarının dinleme becerisi bakımından uygulama öncesinde birbirine denk olduğunu göstermektedir.

Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Dinleme Testi başarı puanlarının gruplara (deney-kontrol), ölçümlere (ön test-son test) ve bunların ortak etkisine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Tablo 2

Öğrencilerin Dinleme Testi’nden Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	33,58	11,70	45	60,60	13,87
Kontrol	32	34,67	15,31	32	47,66	16,48

Tablo 2’de görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin ortalama puanı ön testte 33,58 iken, bu değer verilen eğitim sonrasında 60,60 olmuştur. Klasik

yöntemle eğitim-öğretim çalışmalarına devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin puanları ise sırasıyla 34,67 ve 47,66'dır. Son testteki ortalama puanlar incelendiğinde hem dinleme eğitimi verilen deney hem de klasik eğitim-öğretim çalışmalarına devam edilen kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğu gözlenmektedir.

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin Dinleme Testi başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen ve yukarıda belirtilen değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla yapılan çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Dinleme Testi Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	28551,822	76			
Grup (D/K)	1311,529	1	1311,529	3,611	,061
Hata	27240,293	75	363,204		
Gruplar İçi	19755,628	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	14973,791	1	14973,791	381,879	,000
Grup* Ölçüm	1841,028	1	1841,028	46,952	,000
Hata	2940,809	75	39,211		
Toplam	48307,45	153			

Tablo 3'teki analiz sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Dinleme Testi'ne ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı işlem gruplarında (deney ve kontrol grubu) olmak ile tekrarlı ölçümler faktörlerinin Dinleme Testi başarı düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. [$F_{(1-75)} = 46,952$; $p < 0.05$]. Diğer bir ifadeyle, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi'ndeki başarıları deney grubuna verilen eğitime bağlı olarak farklılık göstermektedir ve bu fark istatistiki olarak anlamlıdır. Hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilerin son testteki başarı ortalamalarında ön testteki başarı ortalamalarına göre bir yükselme görülmektedir. Ancak deney grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artış, verilen eğitimin bir sonucu olarak, kontrol grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi'ndeki başarılarında meydana gelen artıştan anlamlı derecede yüksektir. Deney grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi başarılarında gözlenen bu farklılıkların dinleme becerisini geliştirmeye yönelik olarak verilen eğitimden kaynaklandığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi “Etkinlik Temelli Bir Dinleme Eğitimi Modeli” denilebilecek bu testle deney grubundaki öğrencilere verilen eğitim, bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışma sırasında testteki maddelerle ilgili olarak deney grubundaki öğrencilere dört haftalık bir eğitim verilmiştir. Dinleme becerisinin geliştirilmesiyle ilgili çalışmaların öğretmenler tarafından bir yıla yayılarak uygulanması durumunda bu becerinin çok daha iyi bir şekilde gelişeceği söylenebilir. Pek çok çalışmada belirtildiği gibi dinleme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceği bu araştırmada da ortaya konmuştur.

Sonuçlar

Araştırmada ön test ve son test uygulamaları sonucunda ortaya çıkan veriler, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak deney grubuna verilen etkinlik temelli eğitimin bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerini, kontrol grubunda yer alan ve klasik eğitim-öğretim çalışmalarının yapıldığı öğrencilerin dinleme becerilerinden daha fazla geliştirdiğini; bu sonucun istatistiki olarak da anlamlı olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 100 üzerinden 33,58 iken bu ortalama son testte 60,60’a; kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ise ön testte 34,67 iken son testte 47,66’ya yükselmiştir. Her iki grubun puan ortalamasında da bir artış olmasına rağmen deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artışın, kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir. Deney grubu lehine olan bu fark istatistiki olarak da anlamlıdır. Bu sonuç dinleme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini göstermektedir.

Öneriler

Araştırma kapsamında ortaya çıkan, ulaşılan bilgilerden hareketle geliştirilen öneriler gruplar hâlinde aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Eğitim-öğretim sisteminin hangi basamağında olursa olsun her öğretmen, dinlemenin geliştirilebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir bir dil becerisi olduğunu kabul etmelidir.

Öğretmen, dinleme konusunda öğrencilerine iyi model olmalıdır.

Öğretmenler, öğrencilerinin dinleme durum envanterini çıkarmak için onlarla ortak çalışmalar yapmalıdır. Bu kapsamda öğretmenler; öğrencilerinin okulda, evde, dışarıda geçirdikleri dinleme zamanlarını ve bu dinlemeler sırasında neleri dinlediklerini belirlemelidirler.

Belirlenen dinleme durumlarının ardından öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. Bu etkinlikler sadece Türkçe dersi içine sıkıştırılmamalıdır. İlköğretim 1. kademedeki sınıf öğretmenleri Türkçe dersinin yanında Matematik, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi vd. derslerde öğrencilerin etkili dinleme becerilerini geliştirecek ortamlar oluşturmalıdırlar. 2. kademedeki ise Türkçe öğretmenleri, diğer branş öğretmenleri ile iş birliğine giderek tüm derslerde dinleme becerisinin gelişimine yönelik ne gibi çalışmalar yapılabileceği konusunda çalışmalar içerisine girmelidir.

Öğretmenler, öğrencilerine dinlemenin pasif bir durum olmadığını, aktif bir süreç olduğunu, dinleme anındaki zihinsel işlemlerden hareketle belirtmelidirler. Bu yöndeki çalışmalar öğrencilerin dinlemeye karşı motivasyonunu olumlu yönde etkileyecektir.

Öğretmenler; öğrencilere, farklı dinleme durumlarında farklı stratejiler uygulamaları gerektiğini örneklerden hareketle belirtmelidir.

Öğretmen, öğrencilerine çevrelerindeki çeşitli dinleme durumlarını (duyurular, radyo-televizyon yayınları, alışveriş faaliyetleri vb.) dinleme becerilerini geliştirmede bir araç olarak kullanabileceklerini göstermelidir. Bu çerçevede onlardan sınıfa, günlük hayatın içinden dinleme örnekleri getirmelerini isteyebilir.

Öğretmenler, öğrencilerine dinleme öncesi, sırası ve sonrasında yapabileceklerini belirtmelidirler. Bu şekilde onların etkili birer dinleyici olmalarına katkı sağlayacaklardır.

Anne-Babalara Yönelik Öneriler

Anne-babalar da çocuklarına dinleme konusunda iyi örnek olmalıdır.

Anne-babalar, pek çok ses içerisinden ihtiyacına yönelik sesi/sesleri dinleme konusunda çocuklarıyla çalışmalar yapmalıdır.

Aile içinde, dinleme becerisini geliştirmeye yönelik çeşitli oyunlar oynanmalıdır.

Ev içinde ve dışında, dinleme becerisini geliştirici fırsatlar değerlendirilmelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Her sınıf seviyesine yönelik “dinleme durumları envanteri” oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Sınıf seviyelerine yönelik belirlenen “dinleme durumları”nın eğitimi için etkinlik kitapları hazırlanmalıdır.

Dinleme türlerinin çeşitli sınıf seviyelerindeki öğrencilere kazandırılmasına yönelik deneysel çalışmalar yapılmalıdır.

Değerliş hedef kitleler üzerinde, bu hedef kitleleri oluşturana bireylerin dinleme becerilerini kullanma düzeylerini tespit etmeye ve geliştirmeye yönelik alan araştırmaları yapılmalıdır.

Dinleme engellerinin tespit edilmesine ve ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Öğrencilerin, Türkçe programında yer alan dinleme/izleme kazanımlarına erişme düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

Öğrencilere; dinleme öncesi, sırası ve sonrasında dikkat etmeleri gereken noktaları kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Akyol, T. (2002). Anne Rahminde Dershane. *Milliyet Gazetesi*. 19.02.2002.
- Anderson, A. ve Lynch, T. (2003). *Listening*. Oxford University Press.
- Anderson, H. A. (1960). Teaching The Art of Listening, *Perspectives on English* (Edited by Robert C. Pooley), Appleton-Century-Crofts, Inc. New York.
- Bird, D. E. (1953). Teaching Listening Comprehension. *Journal of Communication*. 3:2, 127.
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening The Forgotten Skill*. 2nd ed., John Wiley and Sons, Inc.
- Burrows, L. K.; Guthrie, D.; Peterson, D. ve Rakow-Larson, L. (1999). *Improving Listening Skills in Children*. Master’s Action Research Project, Saint Xavier University an IRI/Skylight. ERIC.

- Büyüköztürk, Ş. (2001). *DeneySEL Desenler*. Pegem A Yayınları. Ankara.
- Chenfeld, M. B. (1978). *Teaching Language Arts Creatively*. by Harcourt Brace Jovanovich, Inc., USA.
- Cihangir, Z. (2000). *Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Başkalarını Dinleme Becerisine Etkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Cossitt, M. (1978). *Curriculum Guide For Elementary Language Arts*. Alberta Education.
- Ediger, M. (2002a). *Listening and the Language Arts*. ERIC.
- Ediger, M. (2002b). *Listening Objectives in the Mathematics Curriculum*. ERIC.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Funk, H. D. ve Funk, G. D. (1989). Guidelines for Developing Listening Skills. *The Reading Teacher*, pp.660-663.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Gül Yayınevi. Ankara.
- Healy, J. M. (1999). *Çocuğunuzun Gelişen Akı-Doğumdan Ergenliği Öğrenme ve Beyin Gelişimi*. (çev.: Ayşe Bilge Dicleli), İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- Jalongo, M. R. (1995). Promoting Active Listening in the Classroom. *Childhood Education*, 72, 1, pp.13-18.
- Johnson, K. O. (1951). The Effect of Classroom Training upon Listening Comprehension. *The Journal of Communication*. I, 58.
- Kingen, S. (2000). *Teaching Language Arts in Middle Schools*, Lawrence Erlbaum Ass., Mahwah, New Jersey.
- Mackay, I. (1997). *Dinleme Becerisi*. (çev.: Aksu Bora ve Onur Cankoçak), İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri Ltd. Şti., Ankara.
- Matheson, S.; Moon, M. ve Winiecki, A. (2000). *Improving Student Ability To Follow Directions through the Use of Listening Skills Instruction*. Master Theses, Saint Xavier University and Skylight Professional Development, Chicago, ERIC.

- Mead, N. A. ve Rubin, D. L. (1985). Assessing Listening and Speaking Skills. *ERIC Digest*, ED 263626.
- MEB. (2005a). *İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-8. Sınıflar*. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.
- MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-7. Sınıflar*. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Ömür, M. (2006). Kulağımızın Göz Kapağı Yoktur. *Cumhuriyet Bilim*, S. 990, s.16-17
- Özbay, M. (2001). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları. *Türk Dili Dergisi*. (589). 9-15.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Poole, C. (1998). Listen to This! *Scholastic Early Childhood Today*. 13, 2, pp.15-16.
- Rankin, P. T. (1930). Listening Ability. *Chicago Schools Journal*. 12:179.
- Robertson, A. K. (2004). *Etkili Dinleme*. (çev.: E.Sabri Yarmalı). Hayat Yayınları, İstanbul.
- Rost, M. (1994). *Introducing Listening*. Penguin English Applied Linguistics, London.
- Rost, M. ve Uruno, M. (1990). *Strategies in Listening, Tasks for Listening Development*. Longman Group UK Limited. Fourth Impression. Hong Hong.
- Tekin, H. (1980). *Okuduğunu Anlama Gücü İle Yazılı Anlatım Becerisini Geliştirme Yönünden Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.
- Toffler, A. (1992). *Yeni Güçler Yeni Şoklar*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Tompkins, G. E. (1998). *Language Arts Content and Teaching Strategies*. California State University. Prentice-Hall Inc. New Jersey.
- Winn, J. (1988). Developing Listening Skills as a Part of the Curriculum, *Reading Teacher*, pp. 144-146.
- Wolff, F. I.; Marsnik, N. C.; Tacey, W. S. ve Nichols, R. G. (1983). *Perceptive Listening*. New York: CBS College Publishing.

www.herts.ac.uk/envstrat/HILP/guide/Appendices/App2Listen.doc (Erişim Tarihi: 17.06.2005).

Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. Akçağ Yayınları. Ankara.

Yangın, B. (1998). *Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Summary

EFFICACY OF ACTIVITY BASED STUDIES ON IMPROVING THE LISTENING SKILLS OF SEVENTH GRADE STUDENTS*

Yusuf DOĞAN**

Considering the occasions people use language, it will be seen that listening is the most often used skill among four others. Educators state that despite being the most commonly used skill, listening skill is the most disregarded skill in terms of its education. Listening is called as an orphan, lost, forgotten language skill. Listening skill, which starts to be used even in mother womb, has great roles in people's family, school and work life. Due to this importance, listening skill has to be handled seriously by parents before formal education and by teachers when children start going to school, and this skill has to be taught to children.

Efficacy of a model listening education composed of activities was examined in this experimental study which was done with 7th grade students. The main purpose of the study was to display that listening is a skill which can be improved, and that listening skills of students can be improved by means of activities.

The research was carried out in 7th grade classes of Ankara Yenimahalle Harzemşahlar Primary School and Mamak Metehan Primary School. There were two 7th grade classes in each of these schools.

A Listening Test was prepared to determine the listening level of students. Studies on listening skill done both in Turkey and abroad, syllabi, and etc. were examined during the preparation of this test. Headings of the items in the test are as follows: Story, Subway Announcements, News- Weather Reports, Drawing, Interview, Road Directions, Radio Theatre, Advertisements, Dictation, and

*This study has been prepared by making use of the results of the PhD thesis "Studies to improve listening as a language skill in the second grade of primary education" that was completed in the Department of Turkish Language Teacher Training of Gazi University Institute of the Educational Sciences in 2007.

Address for correspondence: **Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 06500 Teknikokullar/ANKARA, ydogan@gazi.edu.tr

Mathematical Shopping Problems. These headings were determined by considering the listening situations which students might encounter both at school and in life outside the school.

The Listening Test was composed of open-ended questions, gap-filling questions, multiple choice questions, and exercises which required drawing, calculations and marking. The preliminary application of the prepared test was done in Ankara Yenimahalle Mehmet Emin Yurdakul İlköğretim Okulu by the researcher. Some technical problems occurred during the preliminary application. Not to confront these technical problems, audio registrations have been recorded to cassettes. Spaces have been left between the audio registrations which are related to every material. By the way audio cassette has become comprised.

Students were asked to listen to tape recordings in some of the items of the test, and in some others, texts were read to them by their teachers. After the pre-test practice, one of the classrooms in each school was chosen as the test group and the other was defined as the control group. This choice was done randomly. There were 45 students in the test group, and 32 students were in the control group. There was not a statistically meaningful difference between the average pre-test grades of students in the test and control groups ($p>.05$). This result shows that these two groups were similar before the implementation in terms of their listening skill grades.

After the pre-test, the students in the test group were trained for 4 weeks by using examples similar to the content of headings. Throughout these training sessions, students were informed about the importance of listening skill, and applied studies were done with them about what to do in the pre-listening, while-listening and post-listening phases. These works are centered on attention focus, taking notes while listening, remarking the verbal groups, discrimination of important and unimportant knowledge in the text listened.

In order not to distract the natural atmosphere the researcher did not attend classes in any of the phase of the study. Necessary materials for each phase of the study were prepared by the researcher, divided according to the number of students, and given to the teachers. Moreover, a file was prepared for each activity, and in these files the steps to follow those activities were stated in detail. After that, the points that teachers had to be careful about were also told them orally. While Turkish language teachers taught test groups with these methods, they continued to teach the control groups with classical procedures. In other words, teachers taught

the control group students the same as they did in the past. After the four weeks education given to test group, the listening test has been applied to both of these groups. Obtained data was examined by the researcher and two Turkish language teachers.

Detailed answer keys which were prepared with two Turkish language teachers by getting experts' opinions were used while evaluating both the preliminary and the ultimate tests. Correction formula was used while evaluating the Drawing and advertisements items of listening test. Obtained data were analyzed according to Spss 11.5 (Statistic Package For Social Science) program. In the analysis of data, percentage, arithmetic average, t-test and f test for variance analysis, were used evaluating.

While the average grade of the test group students in the pre-test was 33,53 out of 100, this average increased to 60,60 in the final test. The average grade of the control group students in the pre-test was 34,67 and it increased to 47,66 in the final test. Although there is an increase in the average grades of both groups, it is clear that the increase in the grades of the test group is higher than the increase observed in the control group. This difference which is in favor of the test group proved to be statistically meaningful as well ($p<.05$). This result shows that training on listening skills improves listening competency of students. According to the knowledge obtained from this study, suggestions aimed to researchers, teachers and also parents had been offered.